

DYSLEXIE BELEIDS PLAN

25
26

Dit document ligt
nog ter instemming
voor aan onze MR

stella.
maris
college

INHOUD

Leeswijzer: voor wie is welk onderdeel bedoeld?	2
Inleiding	3
Hoe helpen we leerlingen met dyslexie?	4
Begeleiding naast de lessen	5
Begeleiding in de lessen	6
Specifiek voor spelling	6
Woordjes leren met flashcards	7
Specifiek voor begrijpend lezen	7
Specifieke maatregelen voor dyslectische leerlingen	8
Tekstverwerker als hulpmiddel bij toetsen	10
IntoWords als voorleesprogramma bij toetsen	11
Procedure toetsweek	12
Het dyslexie-paspoort	13
Aangepast lesprogramma Frans of Duits in leerjaar 3 (havo-vwo)	14
Aangepast lesprogramma Duits in leerjaar 2 (mavo)	16
Centraal examen	18
Gesproken schoolboeken LEX-APP	20
Karaoke-lezen	21
EPUB bestanden	22
Tips voor studie, school en toekomst	23
Signalering en onderzoek	25

Leeswijzer

VOOR WIE IS WELK ONDERDEEL BEDOELD?

Onderdeel van het beleidsplan	Leerlingen en ouders	Vak-docenten
Inleiding	✓	
Hoe helpen we leerlingen met dyslexie?	✓	✓
Begeleiding naast de lessen	✓	
Begeleiding in de lessen		✓
Specifiek voor spelling, woordjes leren en begrijpend lezen	✓	✓
Specifiek maatregelen voor dyslectische leerlingen	✓	✓
Tekstverwerker en IntoWords bij toetsen	✓	✓
Procedure toetsweek	✓	✓
Het dyslexiepaspoort	✓	✓
Aangepast lesprogramma Frans/Duits leerjaar 3 en 2 mavo)	✓	✓
Centraal examen en examenaanpassingen	✓	✓
Gesproken schoolboeken (LEX-app), karaokelezen, EPUB-bestanden	✓	
Tips voor studie, school en toekomst	✓	✓
Signalering en onderzoek bij vermoeden van dyslexie	✓	✓

Inleiding

Ongeveer 10% van onze leerlingen heeft dyslexie. Dat betekent dat lezen en spellen voor hen niet vanzelf gaan, ook al doen ze erg hun best. Dyslexie staat los van intelligentie, maar kan wel invloed hebben op het leren.

Zeker bij de overgang naar het voortgezet onderwijs komen er nieuwe uitdagingen bij: meer huiswerk, langere teksten, vreemde talen en toetsen. Dat kan soms best veel zijn.

Op het Stella Maris College vinden we het belangrijk dat *alle* leerlingen tot hun recht komen. We werken vanuit onze kernwaarden: **verbinding, vertrouwen, veiligheid, veerkracht en verantwoordelijkheid**. Die vormen ook de basis van de extra ondersteuning die we bieden aan leerlingen met dyslexie.

Bij deze ondersteuning kijken we niet alleen naar wat lastig is, maar juist ook naar wat goed gaat. Wat zijn jouw sterke kanten, en hoe kun je die inzetten bij het leren? Samen zoeken we naar manieren van werken die bij jou passen en die je verder helpen.

We willen dat jij je op school **gezien, gehoord en geholpen** voelt. Dyslexie hoeft geen belemmering te zijn voor succes. Met de juiste hulp en een beetje zelfkennis kun je ver komen en daar ondersteunen we je graag bij.

Marcia Weusten
Dyslexiecoach
m.weusten@stichtinglvo.nl

Eva Brauers
Ondersteuningscoördinator
e.brauers@stichtinglvo.nl

Hoe helpen we leerlingen met dyslexie?

Op onze school willen we dat leerlingen met dyslexie goed kunnen meedoen en zich prettig voelen. Daarom geven we extra hulp met drie doelen in gedachten:

1. Je volgt het schoolniveau dat bij je past.
2. Je leert hoe je goed kunt omgaan met je dyslexie.
3. Je wordt beter in lezen en schrijven, eventueel met hulpmiddelen.

We bieden hulp op vier manieren: **oefenen, ondersteunen met hulpmiddelen, aanpassen waar nodig en uitleg geven.**

Oefenen (remediëren)

Soms is extra oefenen nodig om beter te worden in leren. We helpen je dan met:

- » het herhalen en oefenen van de lesstof;
- » het leren leren: hoe pak je schoolwerk slim aan?;
- » tips en terugkoppeling op hoe je werkt en leert.

Ondersteunen met hulpmiddelen (compenseren)

Je mag gebruikmaken van hulpmiddelen die het leren makkelijker maken, zoals:

- » spelling wordt in de onderbouw minder streng beoordeeld;
- » je mag werken met een laptop of software die de tekst voorleest (IntoWords);
- » je krijgt een spellingkaart voor Nederlands en een overzicht van grammaticaregels voor Frans en Duits.

Aanpassen waar nodig (dispenseren)

Soms is het eerlijker als je iets op een andere manier mag doen. Bijvoorbeeld:

- » extra tijd bij toetsen;
- » schoolboeken die zijn ingesproken, zodat je kunt luisteren;
- » examens die digitaal gemaakt mogen worden met spraaksoftware.

Uitleg geven en overzicht bieden (corrigeren)

We helpen je ook om beter te begrijpen wat je leert, door:

- » samen te zorgen voor overzicht en structuur in je werk;
- » duidelijk te maken hoe spellingregels zijn opgebouwd;
- » grammaticaregels visueel uit te leggen, bijvoorbeeld met kleuren of schema's.

BEGELEIDING NAAST DE LESSEN

Leerjaar 1

Groep	Welke begeleiding	Vanaf wanneer	Duur van de begeleiding
Dyslectische leerlingen en leerlingen met een vermoeden van dyslexie.	Lesprogramma DyslexieSleutels: 1. Psycho-educatie 2. Leerstrategieën 3. Toetsen maken zonder stress.	Vanaf week 35 1e lesuur	15 lessen

Leerjaar 2 en hoger en zij-instromers

Voor leerlingen met dyslexie vanaf leerjaar 2 én voor zij-instromers bieden wij een kortdurend coachingstraject aan. Dit traject bestaat uit maximaal zes individuele coachmomenten, waarin de leerling gericht ondersteuning krijgt bij het leren omgaan met dyslexie in het voortgezet onderwijs.

De coaching is praktisch, positief en afgestemd op de persoonlijke situatie van de leerling.

Wat komt aan bod?

Tijdens de bijeenkomsten bespreken en oefenen we thema's die belangrijk zijn voor het leerproces én het zelfvertrouwen van de leerling:

» De wereld rond dyslexie

We bekijken dyslexie vanuit verschillende invalshoeken: medisch, sociaal, biopsychosociaal en vanuit de positieve psychologie. Dit helpt om meer inzicht te krijgen in wat dyslexie wél en niet is.

» Je persoonlijke dyslexieverklaring

Samen nemen we de verklaring door: wat staat erin, wat betekent dat voor jou en wat kun je ermee op school?

» Hulpmiddelen en aanpassingen

De leerling leert welke ondersteunende middelen er zijn (zoals voorleesprogramma's of spellingkaarten) en hoe hij of zij die effectief kan gebruiken.

» Studeren met dyslexie

We verkennen leerstrategieën die goed werken bij dyslexie: plannen, samenvatten, leren in stappen en het inzetten van eigen sterke kanten.

» Ontspanning en concentratie

Er is aandacht voor het omgaan met stress en onrust. We doen eenvoudige oefeningen die helpen bij ontspanning en focus, zoals ademhalingsoefeningen en korte bewegingsoefeningen.

Achtergrond van de coaching

De opzet en inhoud van dit coachingstraject zijn gebaseerd op inzichten uit onder andere:

- » *Leerroutes dyslexie* – Nel Hofmeester
- » *Dyslexiesleutels* – Marzenka Rolak
- » *Handboek faalangsttraining* – Ard Nieuwenbroek & Jan Ruigrok
- » *Mindfulness in het onderwijs* – Essential Movement
- » *Gedeeld verlies* – Riet Fiddelaers-Jaspers

De coaching biedt ruimte om in een veilige setting te reflecteren, vaardigheden aan te leren en zelfvertrouwen op te bouwen. Waar nodig vindt afstemming plaats met ouders, mentoren of andere betrokkenen.

BEGELEIDING IN DE LESSEN

Hoe kun je leerlingen met dyslexie goed helpen in de les?

Leerlingen met dyslexie hebben soms wat extra hulp nodig. Dat betekent niet dat je je hele les moet aanpassen, maar kleine aanpassingen kunnen al een groot verschil maken.

Veel van deze tips helpen ook andere leerlingen.

Algemene tips

- » Geef extra tijd voor opdrachten en toetsen.
- » Help de leerling op gang door samen even naar de taak te kijken.
- » Maak taken korter en bouw ze stap voor stap op.
- » Herhaal regelmatig de belangrijkste dingen.
- » Geef complimenten en benoem wat goed gaat.

Bij lezen en schrijven

- » Laat de leerling zo min mogelijk overschrijven, dat kost veel energie.
- » Laat ze in korte zinnen schrijven, dat helpt om het overzicht te houden.
- » Maak lees- en schrijftaakjes betekenisvol, dus iets dat ze snappen of leuk vinden.

- » Gebruik veel plaatjes, schema's of stappenplannen om dingen uit te leggen.
- » Stimuleer het gebruik van luisterboeken of voorleesprogramma's, vooral bij zaakvakken.

Bij toetsen en opdrachten

- » Laat de leerling hardop lezen in de klas vooraf altijd voorbereiden.
- » Overhoor af en toe ook mondeling, dan hoeven ze zich minder druk te maken om het lezen of spellen.
- » Gebruik liever geen lastige meerkeuzevragen met bijna dezelfde antwoorden.

Extra hulpmiddelen

- » Laat leerlingen werkstukken en verslagen op de computer maken.
- » Gebruik programma's of apps zoals StudyGo, Quizlet of Teach2000 om woordjes te leren.
- » Zorg dat teksten duidelijk zijn: Arial, lettergrootte 12, en genoeg witruimte.

Specifiek voor spelling

Bij spelling maken we onderscheid tussen vier soorten woorden. Door deze duidelijk te benoemen, leren leerlingen beter begrijpen hoe een woord is opgebouwd:

1. **Luisterwoorden** – woorden die je schrijft zoals je ze hoort (bijv. *boom*).
2. **Regelwoorden** – woorden waarbij je een spellingregel toepast (bijv. *loopt* door de t-regel).
3. **Opbouwwoorden** – woorden met vaste stukjes aan het begin of eind, zoals voorvoegsels (*ver-*) en achtervoegsels (*-lijk*).
4. **Inprentwoorden** – woorden die je niet goed kunt horen of verklaren; die moet je simpelweg onthouden (bijv. *bureau*).

Bij leerlingen met dyslexie is het belangrijk om dit onderscheid uit te leggen, zodat ze bewuster leren spellen en minder fouten maken 'op gehoor'.

Woordjes leren met flashcards

Woordjes leren gaat beter als je het in kleine stap-

pen doet. Flashcards (flitskaartjes) zijn daarbij een handig hulpmiddel. Zo werkt het:

1. **Oefen eerst de uitspraak** van alle woorden tot je ze goed kunt zeggen.
2. **Leer de betekenis**
 - » Begin met: van de vreemde taal naar het Nederlands.
 - » Daarna: van het Nederlands naar de vreemde taal.
 - » Oefen steeds in kleine groepjes van ongeveer zes woorden.
3. **Oefen de spelling**
 - » Schrijf het woord groot op een kaartje. Daaronder schrijf je het in stukjes (bijv. in-for-ma-tion). Op de achterkant schrijf je de Nederlandse betekenis.
 - » Kijk goed naar het woord. Markeer de moeilijke stukjes.
 - » Sluit je ogen en probeer een ‘foto in je hoofd’ te maken van het woord.
 - » Spel het woord hardop, schrijf het op en controleer of het klopt.
4. **Herhalen = onthouden**
 - » Oefen de woorden daarna snel terug van Nederlands naar de vreemde taal.
 - » Zet ze in een programma zoals **StudyGo** of **Quizlet** en blijf herhalen.

TIP

Kijk eens op www.spelenmetengels.nl voor leuke oefeningen met flashcards en bewegend leren. Ook de site www.quizlet.com is handig om woordjes te leren.

Voor Frans is de SLO-publicatie *Le français en salle de classe* een mooie aanvulling.

Specifiek voor begrijpend lezen

Om een tekst goed te begrijpen, moet een leerling zich kunnen voorstellen wat er gebeurt – dat noemen we een *situatiemodel*. Dit lukt beter als leerlingen handige leesstrategieën gebruiken.

Goed om te weten: losse strategieën gebruiken helpt niet zo veel. Juist het combineren van meerdere strategieën werkt het best. Zwakke lezers

gebruiken die minder vanzelf, dus hebben daar extra uitleg en oefening bij nodig.

Zo leer je een strategie aan:

1. **Leg uit waarom je de strategie gebruikt.** Wanneer is die handig?
2. **Laat zien hoe jij het doet.** Denk hardop terwijl je leest.
3. **Laat de leerling het zelf proberen, met hulp.** Vraag daarna: “Wat hielp jou om de tekst beter te snappen?”

Effectieve strategieën zijn bijvoorbeeld:

- Doel van de tekst bepalen
- Voorkennis activeren
- Voorspellen wat er komt
- Vragen stellen over de tekst
- Samenvatten
- Tekst visualiseren (bijv. een plaatje of schema maken)

BELANGRIJK

Help leerlingen ook bij het *nadenken over hun eigen begrip*. Kunnen ze nog volgen wat ze lezen? Zo niet, dan kunnen ze zelf een strategie inzetten. Dat is precies wat goede lezers vanzelf doen.

Specifieke maatregelen voor dyslectische leerlingen

Dyslexieverklaring: wat betekent dat voor school?

Een dyslexieverklaring van een deskundige (zoals een psycholoog, orthopedagoog, neuroloog of psychiater) is het startpunt voor extra ondersteuning op school. Met die verklaring kijken we wat een leerling nodig heeft om goed te kunnen leren, ondanks de problemen met lezen en/of spellen.

Die ondersteuning kan bestaan uit:

- **Belemmeringen wegnemen, zoals extra tijd geven of hulpmiddelen inzetten;**
- **Meer oefening, bijvoorbeeld extra lezen of spelling oefenen;**
- **Minder druk;** door soms taken aan te passen of keuzes te maken die het wat lichter maken.

Het eindexamen is het slotstuk van de schooltijd. De extra hulp die een leerling daarbij kan krijgen, is gebaseerd op landelijke regels. Deze hulp sluit aan bij wat de leerling eerder op school al regelmatig heeft gebruikt. School mag dit niet zelf bepalen, maar volgt de landelijke afspraken.

De dyslexiecoach legt de gemaakte afspraken vast in een dyslexiepaspoort. Dit is een overzicht van alle hulpmiddelen en aanpassingen waar de leerling recht op heeft. Docenten zijn verplicht deze afspraken te volgen. Daarom is het belangrijk dat elke vaksectie goed op de hoogte is van dyslexie en de bijbehorende begeleiding.

Dyslectische leerlingen kunnen recht hebben op de onderstaande maatregelen:

1. Aangepaste beoordeling van de spelling in de onder-, en bovenbouw

Op onze school houden we bij het beoordelen van taalvakken rekening met leerlingen die een dyslexieverklaring hebben. Voor de moderne vreemde talen in de onderbouw (zoals Frans, Duits en Engels) geldt voor deze leerlingen een aangepaste normering. Dat betekent bijvoorbeeld dat:

- » spelfouten minder zwaar meetellen;
- » typische dyslexiefouten soms niet worden meegeteld;

Bovenbouw, PTA en eindexamen

Vanaf de bovenbouw (vanaf leerjaar 3 of 4) en bij het Programma van Toetsing en Afsluiting (PTA) en het centraal examen (CE) gelden de landelijke exameneisen. Dat betekent:

- » Alle leerlingen worden op dezelfde manier beoordeeld, ook als ze dyslexie hebben.
- » Er is géén aangepaste normering meer voor spelling.
- » Wel mogen dyslectische leerlingen gebruikmaken van hulpmiddelen, zoals tekst-naar-spraaksoftware of spellingcontrole – maar alleen als dit is vastgelegd in hun dyslexiepaspoort.

2. Bespreken van toetsen

Wanneer toetsen, werkstukken of schoolonderzoeken zijn nagekeken, bespreekt de docent deze na teruggave of laat hij/zij leerlingen dit samen doen, zodat zij van hun fouten kunnen leren.

3. Specifiek voor de bètavakken

Dyslectische leerlingen kunnen door hun automatiseringsproblemen en het trage tempo ook moeite hebben met het automatiseren van de basisvaardigheden rekenen / wiskunde / natuurkunde en scheikunde. Dit is uiteraard niet bij alle dyslectische leerlingen het geval. Soms kunnen ze zelfs uit de bètavakken.

In het dyslexierapport kan aangegeven staan dat de leerling recht heeft op:

- » het gebruik van een rekenmachine.

DYSLECTISCHE KANDIDATEN

Voor het treffen van aanpassingen in de wijze van examinering bij dyslectische kandidaten is een deskundigenverklaring nodig op grond van artikel 3.54 van het Uitvoeringsbesluit WVO 2020.

Toegestaan is:

- verklanking (voorlezen van teksten)
- maximaal 30 minuten tijdverlenging
- gebruik van de computer als schrijfgerei, waarbij voor dyslectici de spellingscontrole mag worden gebruikt. Bij gebruik van de computer ziet de school erop toe dat de kandidaat geen toegang heeft tot hulpmiddelen die niet zijn toegestaan. Zie het document 'Computer als schrijfgerei' op Examenblad.nl.

Niet toegestaan is, één en ander voor zover de exameneisen worden aangetast uiteraard:

- digitaal woordenboek
- spellingkaarten, grammaticakaarten of stappenplannen
- een andere beoordeling van examenonderdelen (met name spelling).

Voor de beoordeling van spelling gelden voor alle kandidaten dezelfde regels. Er is dus geen sprake van een verminderde aftrek voor dyslectische kandidaten of van het niet meetellen van 'typische dyslexiefouten'. Dit geldt ook voor het schoolexamen.

Alleen dyslectische kandidaten mogen spellingcontrole gebruiken. Als een niet-dyslectische kandidaat om andere redenen spraaksynthese gebruikt, (bij TOS, een visuele beperking of met specifieke toestemming van het CvTE) mag de spellingscontrole dus niet worden gebruikt.

Tekstverwerker als hulpmiddel bij toetsen

Gebruik van een tekstverwerker bij dyslexie

Voor sommige leerlingen met dyslexie is het lastig om leesbaar te schrijven of foutloos te spellen, ook na veel oefenen. In die gevallen kan het gebruik van een tekstverwerker met spelling- en grammaticacontrole een goede oplossing zijn.

Voordat een leerling met een laptop mag werken tijdens toetsen, wordt eerst goed bekeken of dit echt nodig is. De belangrijkste vraag is dan: "Helpt dit hulpmiddel de leerling echt verder?"

Het gebruik moet meer voordelen dan nadelen hebben.

Belangrijke afspraken en werkwijze:

- » Het gebruik van een tekstverwerker is alleen toegestaan als dit duidelijk vermeld staat in de dyslexieverklaring van een erkend deskundige.
- » Dyslectische leerlingen maken toetsen op een laptop van school, niet op een eigen apparaat.
- » De leerling krijgt van de dyslexiecoach instructies over hoe hij/zij de laptop reserveert bij het OLC.
- » Spelling- en grammaticacontrole mag niet gebruikt worden als spelling het hoofdonderdeel van de toets is of als dit in het PTA/PTD of examenreglement staat vermeld.
- » De docent zorgt tijdens de toets voor een goede plek in het lokaal, zodat het scherm van de leerling zichtbaar is.
- » Inloggen met een eigen account is niet toegestaan en wordt gezien als fraude.

IntoWords als voorleesprogramma bij toetsen

Gebruik van tekst-naar-spraaksoftware (voorleesprogramma's)

Leerlingen met dyslexie kunnen gebruikmaken van tekst-naar-spraaksoftware: een programma dat teksten voorleest terwijl de leerling meeleeft op het scherm. Dit helpt om de inhoud beter te begrijpen en voorkomt dat vragen of opdrachten verkeerd worden gelezen.

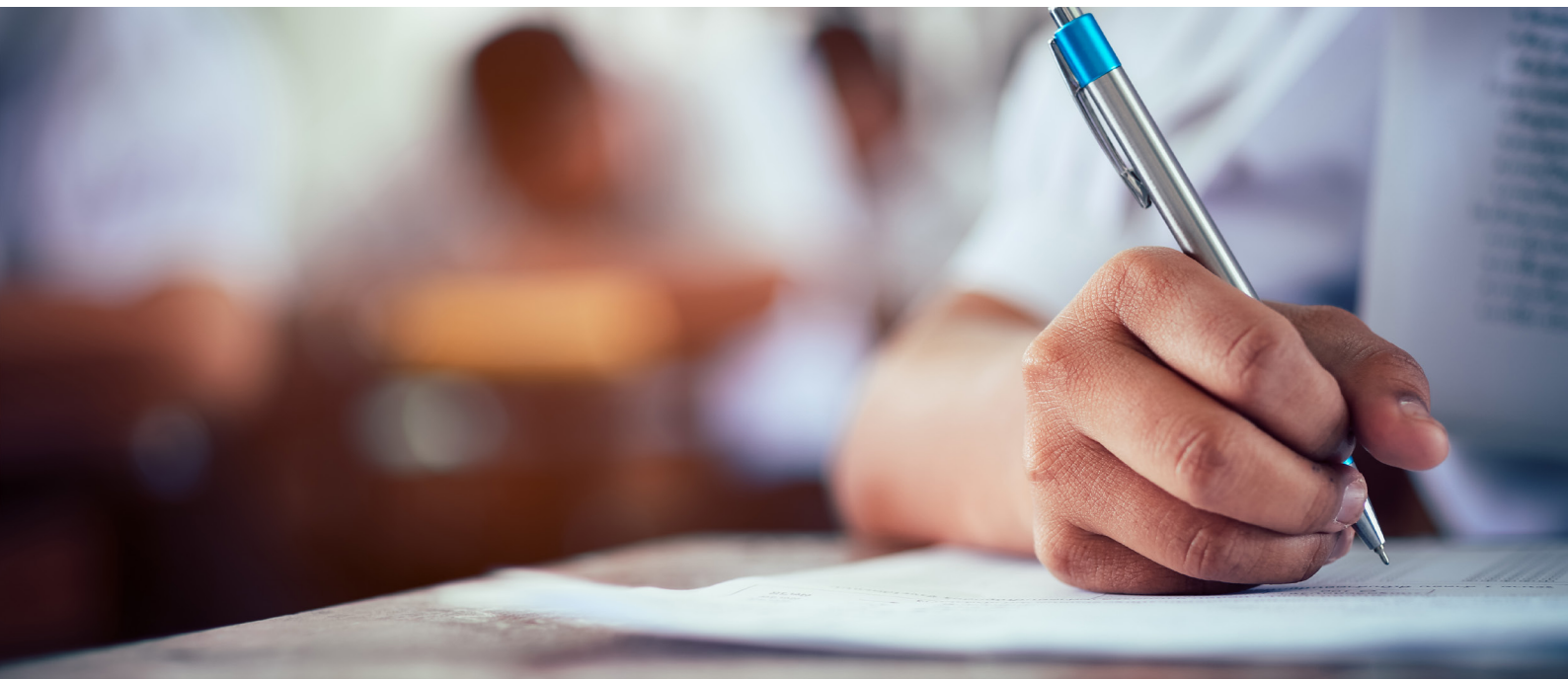
Op het Stella Maris College werken we met het voorleesprogramma IntoWords.

Belangrijke afspraken werkwijze:

- » Gebruik van deze software bij toetsen is alleen toegestaan als dit duidelijk vermeld staat in de dyslexieverklaring.
- » De leerling mag IntoWords ook thuis gebruiken via de schoollicentie.
- » De docent zorgt ervoor dat de toets digitaal wordt aangeleverd en geschikt is voor voorleessoftware. Denk hierbij aan het juiste bestandsformaat (PDF) en een duidelijke opmaak.
- » Als een leerling gebruik wil maken van een voorleesversie van de toets, moet dit tijdig worden aangegeven bij de docent.
- » Sommige leerlingen werken met een dubbel scherm: één scherm om de toets te laten voorlezen en één om antwoorden in te voeren.
- » De leerling gebruikt altijd oordopjes of een koptelefoon.
- » De docent plaatst de leerling zo in het lokaal dat het scherm tijdens de toets goed zichtbaar is.

Procedure toetsweek

- » In de toetsweek werken alleen de dyslectische leerlingen die gebruik maken van een computer in een apart lokaal.
- » Voor alle andere dyslectische leerlingen wordt de tijdsverlening in de reguliere klas geboden.
- » Toetsen worden verplicht op een computer van school gemaakt.

Het dyslexie- paspoort

Zodra er schoolafspraken zijn gemaakt over de begeleiding van een leerling met dyslexie, geldt dat zowel leerlingen als docenten deze afspraken uitvoeren.

Het is belangrijk dat docenten weten welke leerlingen dyslexie hebben en welke faciliteiten zijn afgesproken.

Deze informatie is terug te vinden in Somtoday en wordt vastgelegd in het dyslexiepaspoort.

Het dyslexiepaspoort is een handig hulpmiddel, omdat:

- » de leerling zelf ook verantwoordelijk is voor het op tijd aangeven en gebruiken van de afgesproken hulpmiddelen;
- » de docent in één oogopslag ziet welke ondersteuning en aanpassingen gelden voor de betreffende leerling.

Zo zorgen we er samen voor dat leerlingen met dyslexie eerlijk en passend onderwijs krijgen, met duidelijke afspraken voor iedereen.

Opmerking: het dyslexiepaspoort is alleen voor leerlingen met een officiële dyslexieverklaring

Voorkant

	Dyslexiepaspoort van
Compenserende faciliteiten:	
☐ Extra tijd bij een schriftelijke toets (20% extra)	
☐ Aangepaste beoordeling spelling Nederlands (conform regels sectie Nederlands)	
☐ Aangepaste beoordeling van moderne vreemde talen (conform regels sectie moderne vreemde talen)	
☐ Spellingskaart Nederlands	
Dispensaties:	
☐ Vrijstelling voorlezen (zonder voorbereiding)	
Gebruik extra hulpmiddelen:	
☐ Tekstverwerker bij toetsen (spellingcontrole)	
☐ IntoWords spraaksoftware voor toetsen (luisteren en lezen)	
☐ Gesproken boeken via de LEX-app (luisteren en lezen)	
☐ EPUB-bestanden (luisteren en bekijken)	
☐ Karaoke lezen (lezen en luisteren)	

Achterkant

	Verantwoordelijkheid leerling
Tijdens Leeractiviteiten	
• Plan je werk goed, deel je leer- en maakwerk slim in. • Werk iedere dag; werk vooruit. • Gebruik je tijd effectief: welke activiteiten zijn belangrijk en dringend. Maak b.v. een actielijst. • Gebruik leerstrategieën. • Schakel zoveel mogelijk zintuigen tegelijk in bij het leren: informatie hardop voorlezen, lezen of rappen, schrijven met pen en papier, visualiseer je leerstof enz. Alleen zo wordt kennis op verschillende plekken in je hersenen opgeroepen. • Lees een tekst opnieuw als je niet weet wat er staat. • Maak aantekeningen of schema's van filmpjes, instructies, labsessies, lezingen enz.	
Voorbereiding op een toets	
• Weet je precies welke stof je voor de toets moet leren? • Heb je de oefenvragen / diagnostische toets gemaakt? • Heb je zelf oefenvragen bedacht en gemaakt? • Heb je alle formules, woorden, definities, stappenplannen ect. uit je hoofd geleerd? • Kon je de hoofd- en bijzaken van de leerstof onderscheiden? Heb je de belangrijkste zaken uit de lesstof weten te halen? Heb je naar verbanden gezocht tussen de stof en je voorkennis? • Heb je gezocht naar voorbeelden en toepassingen van de leerstof?	

Aangepast lesprogramma Frans of Duits in leerjaar 3 (havo-vwo)

In leerjaar 1, 2 en 3 van havo en vwo zijn zowel Frans als Duits verplicht. Ook voor leerlingen met dyslexie geldt deze regel: ontheffing van deze vakken is niet mogelijk.

Wel heeft de school in de onderbouw ruimte om het onderwijs in de tweede moderne vreemde taal (Frans of Duits) op maat in te richten. Daarbij wordt gekeken naar wat de leerling nodig heeft en naar zijn of haar mogelijke profielkeuze in de bovenbouw, zodat de doorstroommogelijkheden behouden blijven.

Mogelijkheid voor een aangepast lesprogramma in leerjaar 3

In uitzonderlijke gevallen kunnen leerlingen met dyslexie in leerjaar 3 in aanmerking komen voor een verlicht of aangepast lesprogramma voor Frans of Duits.

- » Op havo kan dit voor beide vakken worden aangevraagd.
- » Op vwo is dit mogelijk voor één van de twee vakken.

Hoe werkt het aanvragen van een aangepast programma?

Een verzoek wordt altijd ingediend door de mentor, na overleg met:

- » de docenten van het betreffende vak (Frans en/of Duits),
- » de overige vakdocenten,
- » en in samenspraak met de ouders/verzorgers.

De mentor stuurt het verzoek, met onderbouwing, naar de dyslexiecoach. Het verzoek bevat een advies met duidelijke argumenten, waaruit blijkt:

- » dat de leerling havo- of vwo-niveau heeft in andere examenvakken,
- » en dat het behalen van een overgang naar havo 4 of vwo 4 ernstig belemmerd wordt door het huidige talenprogramma.

Voorwaarden voor toekenning van een aangepast programma

Een aangepast lesprogramma kan alleen worden toegekend als aan alle onderstaande voorwaarden is voldaan:

1. De leerling heeft een geldige dyslexieverklaring.
2. De leerling heeft zich duidelijk ingespannen voor het betreffende vak.
3. De leerling maakt actief gebruik van strategieën en hulpmiddelen die zijn aangeboden.
4. De leerling heeft de capaciteiten voor havo of vwo, maar wordt in zijn of haar ontwikkeling merkbaar belemmerd door de dyslexie.

Een aangepast programma kan worden aangevraagd aan het einde van leerjaar 2 of in de eerste periode van leerjaar 3.

Naam leerling:
Leerjaar:
Schooljaar: 2025-2026
Aanvrager:
Leesbeperking: Dyslexie

Aangepast lesprogramma Frans of Duits

Aanpassingen.....

Doorstroommogelijkheden bovenbouw

HAVO

Per 1 augustus 2007 is een tweede moderne vreemde taal in de bovenbouw van het havo in drie van de vier profielen niet verplicht (NT, NG en EM).

Havoleerlingen met een aangepast lesprogramma Frans kunnen in de bovenbouw **niet meer** het profiel **cultuur en maatschappij** kiezen.

VWO

Leerlingen in de bovenbouw van het atheneum moeten naast Engels een tweede moderne vreemde taal volgen. Leerlingen met dyslexie kunnen hiervan ontheffing krijgen.

De leerling moet in plaats van de taal een vervangend vak kiezen met een normatieve studielast van ten minste 440 uren.

De keuze is afhankelijk van het aanbod van het Stella Maris College.

Voor leerlingen op het gymnasium is geen ontheffingsmogelijkheid geregeld, omdat daar de klassieke taal in plaats van de tweede moderne vreemde taal komt.

Aangepast lesprogramma Duits in leerjaar 2 (mavo)

Op het Stella Maris College volgen leerlingen in de onderbouw van kader en mavo, naast Engels, ook het vak Duits. Ontheffing voor Duits is in principe niet mogelijk.

Wel heeft de school ruimte om het onderwijs in Duits op een passende manier aan te bieden. Voor leerlingen met dyslexie betekent dit dat er, waar mogelijk, meer nadruk kan worden gelegd op mondelinge communicatie (spreken en luisteren) en minder op lezen en schrijven, zolang de doorstroom naar de bovenbouw daardoor niet in gevaar komt.

Let op: Alleen in deze situatie is ontheffing wél mogelijk:

- » Als een leerling onderwijs in het buitenland heeft gevolgd en daar onvoldoende Duits heeft gehad.

In de bovenbouw van de mavo zijn er weinig mogelijkheden tot ontheffing geregeld, omdat er vaak veel keuzevrijheid is. Zo kan een leerling een taal gewoon niet als vak kiezen.

In uitzonderlijke gevallen kunnen leerlingen met dyslexie in leerjaar 2 van de mavo in aanmerking komen voor een aangepast lesprogramma voor het vak Duits. Dit gebeurt alleen als duidelijk is dat de leerling, ondanks inzet en begeleiding, ernstig wordt belemmerd in zijn of haar ontwikkeling.

Hoe wordt een verzoek ingediend?

- » Een verzoek komt altijd vanuit de mentor, in

overleg met de docentenvergadering.

- » De aanvraag wordt besproken met de ouders/verzorgers.
- » De mentor voert overleg met de docent Duits en de docenten van andere examenvakken.
- » De mentor stelt op basis van dit overleg een onderbouwd advies op en stuurt dit naar de dyslexiecoach.

Wat moet in het advies staan?

Het advies moet laten zien dat:

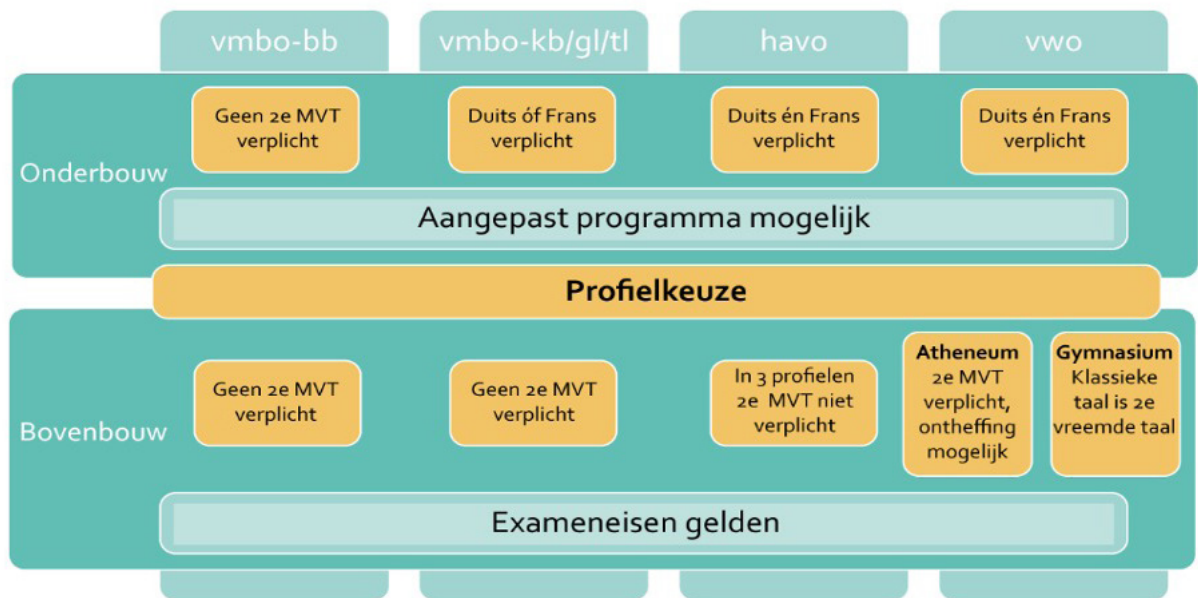
- » de leerling duidelijke mavo-capaciteiten heeft in andere examenvakken;
- » het behalen van leerjaar 2 mavo zonder aanpassing ernstig wordt bemoeilijkt door de dyslexie.

Voorwaarden voor toekenning

Een aangepast programma wordt alleen toegekend als aan alle onderstaande voorwaarden is voldaan:

1. De leerling heeft een geldige dyslexieverklaring.
2. De leerling heeft zich aantoonbaar ingespannen voor het vak Duits.
3. De leerling gebruikt actief de aangeboden strategieën en hulpmiddelen.
4. De leerling toont duidelijk mavoniveau, maar wordt in de voortgang belemmerd door zijn/haar dyslexie.

Een aangepast lesprogramma of (gedeeltelijke) vrijstelling kan alleen worden aangevraagd aan het einde van leerjaar 1 of in de eerste periode van leerjaar 2.

Centraal examen

Eindexamen met aanpassingen bij een ondersteuningsbehoefte

Voor eindexamenleerlingen met een ondersteuningsbehoefte is het mogelijk om het examen op aangepaste wijze af te leggen. Dit geldt voor leerlingen die wel over voldoende denkniveau beschikken, maar door hun beperking belemmerd worden bij het maken van het examen onder de normale omstandigheden.

Let op: De inhoud van het examen blijft voor iedereen hetzelfde. Alleen de manier waarop het examen wordt afgenomen mag aangepast worden (bijvoorbeeld meer tijd, gebruik van software, of een andere toetsvorm). De beoordeling gebeurt op dezelfde manier als bij andere leerlingen.

Wat zegt de wet? – Artikel 55 Eindexamenbesluit

De mogelijkheid om een aangepast examen te doen is geregeld in artikel 55 van het Eindexamenbesluit.

Daarin staat dat de rector van de school mag beslissen of een leerling recht heeft op aanpassingen, en zo ja, welke aanpassingen mogelijk zijn.

- » Aanpassingen mogen gelden voor zowel het schoolexamen als het centraal examen.
- » De school moet deze aanpassingen voor 1 november van het jaar vóór het examenjaar melden aan de Onderwijsinspectie.
- » Je kunt de volledige tekst van artikel 55 vinden op www.examenblad.nl.

Deskundigenverklaring en hulpmiddelen

Om recht te hebben op aanpassingen is een deskundigenverklaring nodig. Hierin moet staan:

- » welke beperking er is;
- » welke hulpmiddelen nodig zijn;
- » en (indien van toepassing) een begeleidingsadvies.

De leerling moet op school al langer met deze hulpmiddelen gewerkt hebben.

Dus: wie pas in het examenjaar met hulpmiddelen begint, komt meestal niet meer in aanmerking voor het gebruik ervan bij het examen.

Belgische verklaringen

Verklaringen van Belgische deskundigen voldoen niet altijd aan de Nederlandse eisen. Zelfs als ze dat wél doen, is het verstandig om daarnaast een verklaring van een Nederlandse deskundige te vragen, omdat Belgische verklaringen vaak geen rekening houden met het Nederlandse onderwijsstelsel.

Wanneer starten met hulpmiddelen?

Het is belangrijk dat een leerling vroeg in de schoolloopbaan begint met het gebruiken van hulpmiddelen (zoals voorleessoftware of extra tijd), als die nodig zijn.

Uiterlijk aan het begin van het jaar vóór het examenjaar moet duidelijk zijn welke hulpmiddelen gebruikt worden.

Wat is toegestaan bij dyslexie?

Voor leerlingen met dyslexie worden jaarlijks door

het ministerie lijsten gepubliceerd met toegestane hulpmiddelen voor het centraal examen. Deze lijsten zijn vanaf september te vinden op www.examenblad.nl.

Soms wordt in maart nog aanvullende informatie toegevoegd.

Belangrijk om te weten

- » De rector is niet verplicht om een aanvraag voor aanpassingen goed te keuren.
- » Goed contact met school is dus heel belangrijk.
- » Zwijg niet over een beperking of dyslexie, want dan is het vaak te laat om nog passende ondersteuning of aanpassingen te regelen.

Gesproken schoolboeken LEX-APP

Met ingang van het schooljaar 2009-2010 zijn scholen in het voortgezet onderwijs verplicht om schoolboeken gratis beschikbaar te stellen. Dit geldt ook voor aangepaste (gesproken) schoolboeken voor leerlingen met dyslexie.

Leerlingen met dyslexie die gebruikmaken van gesproken boeken, hebben ook gewoon de papieren versie van deze schoolboeken nodig.

Zo krijgen ze inzicht in de opbouw en structuur van het boek en hebben ze de beschikking over eventuele foto's, tabellen, grafieken en andere afbeeldingen. Daarnaast kunnen ze meelezen tijdens het luisteren.

Gesproken schoolboeken worden geproduceerd door Dedicon, met subsidie van het ministerie van OCW.

Afspraken schooljaar 2025-2026

1. Leerlingen in de brugklas krijgen voorlichting over LEX.
2. Leerlingen die met LEX gaan werken maken een lijstje met de ISBN nummers van de schoolboeken die ze nodig hebben.
3. Dyslexiecoach besteld de gesproken schoolboeken op naam van de leerling.
4. Leerlingen ontvangen een mail met de activeringslink.
5. Leerlingen installeren de app, loggen in en streamen de boeken.
6. Aan de slag met LEX app thuis!

Karaoke-lezen

Wat is karaokelezen – en hoe werkt het?

Karaokelezen is een leuke en handige manier om lezen makkelijker te maken, vooral voor jongeren met dyslexie of een andere leesbeperking. Het werkt met speciale karaokeboeken: een combinatie van een e-book en een voorgelezen versie van het boek.

Op een smartphone, tablet of computer lees je zelf de tekst terwijl een menselijke stem het boek voorleest. Een meeleesbalkje laat precies zien welk woord wordt uitgesproken – net als bij karaoke.

Je kunt de leessnelheid en lettergrootte zelf instellen.

Voordelen van karaokelezen:

- » Lezen wordt leuker en makkelijker.
- » Je leest sneller en begrijpt meer.
- » Handig voor school (boekenlijst) én in je vrije tijd.
- » Werkt op smartphone, tablet of computer.
- » Gratis voor jongeren tot 18 jaar met een leesbeperking.
- » Meer dan 300 bekende titels beschikbaar.

Jongeren met dyslexie kunnen terecht op de website van Passend Lezen.

www.passendlezen.nl

EPUB bestanden

EPUB – Alles in één: lezen, luisteren en bekijken

EPUB is een digitale leesvorm waarin alles samenkomt: lezen, luisteren en kijken. Waar je vroeger verschillende versies van een boek nodig had (bijvoorbeeld één om te luisteren, één om te vergroten enz.), is dat nu niet meer nodig. EPUB combineert al deze functies in één bestand.

Wat kun je met EPUB?

- » **Lezen:** tekst in je eigen lettertype, grootte, kleur of regelafstand.
- » **Luisteren:** met voorleesfunctie, instelbare snelheid.
- » **Bekijken:** vergrotingen, afbeeldingen, schema's, soms met beeldbeschrijving.
- » **Navigeren:** spring snel naar het juiste hoofdstuk.
- » **Notities maken:** bij opdrachten in werkboeken.

Waarom is EPUB handig voor thuis en op school?

- » Je werkt met een digitale versie van het echte schoolboek (inhoud en uiterlijk zijn gelijk).
- » Tekst- en werkboeken kunnen worden omgezet in EPUB.
- » Je kunt EPUB gebruiken op een smartphone, tablet of computer.
- » EPUB onthoudt waar je bent gebleven.
- » Geschikt voor leerlingen met dyslexie.

Tips voor studie, school en toekomst

1. Werk aan jezelf

- » Dyslexie betekent dat je vaak meer tijd nodig hebt dan anderen. Dat is oké.
- » Probeer de hoofdlijn te begrijpen, in plaats van alle losse feiten te leren.
- » Dyslexie is geen excuus om minder te doen. Zoek uit wat voor jou werkt.
- » Vraag hulp als je vastloopt.

2. Slim studeren

- » Plan ruim voldoende tijd in voor je schoolwerk.
- » Zoek uit hoe jij het beste leert (bijv. door te luisteren, te tekenen, te lezen).
- » Werk nooit aan twee taalvakken achter elkaar.
- » Begin je huiswerk met het moeilijkste vak.

3. Rustige leerplek

- » Kies een plek waar je niet wordt afgeleid (open leercentrum of stille ruimte).
- » Zet je mobiel, muziek en tv uit tijdens het leren.
- » Gebruik eventueel oordopjes om je beter te concentreren.

4. Leer op meerdere manieren

- » Lees hardop, schrijf dingen op, spreek ze uit en stel je iets voor in je hoofd.
- » Maak beeldende associaties bij woorden of begrippen.

5. Maak je eigen samenvatting

- » Teksten bevatten veel overbodige woorden.

- » Maak een kort schema of overzicht met kernwoorden.
- » Leg de stof aan jezelf uit aan de hand van je schema.
- » Andermans samenvatting werkt minder goed.

6. Niet-talige vakken: blijf rustig

- » Bij vakken zoals wiskunde of biologie gaat het soms te snel.
- » Lees opnieuw, kijk rustig nog een keer, vraag om uitleg.
- » Geef jezelf tijd – het kwartje valt vaak na een paar dagen.

7. Oefen extra

- » Sommige dingen, zoals sommen of grammatica, leer je door herhaling.
- » Maak extra oefeningen, dan word je er vanzelf sterker in.
- » Oefening zorgt voor vertrouwen.

8. Blijf lezen

- » Lees elke dag minstens 30 minuten hardop voor jezelf (boek, tijdschrift, stripboek).
- » Je wordt vanzelf beter als je blijft oefenen.
- » Blijf proberen, ook al is het soms lastig.

9. Begrijp je een tekst niet? Lees opnieuw

- » Lees regel voor regel, alinea voor alinea.
- » Vraag jezelf af: “Wat heb ik net gelezen?”
- » Markeer belangrijke woorden in de tekst.

10. Eerst denken, dan schrijven

- » Maak eerst een schema met onderwerpen.

- » Vul daarna het schema aan met kernwoorden.
- » Pas daarna begin je met het schrijven van je verhaal of opdracht.

11. Verbeter je spelling

- » Vraag je docent om een overzicht van de belangrijkste spellingregels.
- » Controleer je werk met een woordenboek of spellingkaart.
- » Vraag vakdocenten om lijsten met moeilijke woorden. Leer die op tijd.

12. Denk alvast na over je toekomst

- » Dyslexie betekent niet dat je minder kunt, maar het is goed om rekening te houden met je beperking bij je vakkenpakket en beroepskeuze.
- » Sommige beroepen vragen veel lezen of schrijven.
- » Overleg met je mentor of decaan over een passende richting.

Signalering en onderzoek

Signalering en onderzoek bij (vermoeden van) dyslexie

Bij de meeste leerlingen wordt dyslexie al vastgesteld op de basisschool, door een erkende deskundige. Deze leerlingen hebben dan al een geldige dyslexieverklaring op het moment dat zij starten op het Stella Maris College.

Toch komt het voor dat dyslexie pas tijdens het voortgezet onderwijs wordt opgemerkt.

Dat kan verschillende oorzaken hebben:

- » Sommige leerlingen compenseren leesproblemen op de basisschool door een hoge intelligentie of extra begeleiding. In het voortgezet onderwijs, met meer leerwerk en meerdere talen, worden de problemen dan alsnog zichtbaar.
- » Door het huidige beleid rond passend onderwijs krijgen alleen leerlingen met ernstige, enkelvoudige dyslexie nog een vergoeding voor onderzoek en begeleiding via externe instanties.

In deze gevallen blijkt pas in de brugklas of later dat de dyslexie een duidelijke belemmering vormt.

Wat doet de school bij een vermoeden van dyslexie?

Soms merken vakdocenten, ouders of de leerling zelf dat het leren moeizaam gaat, vooral bij

taalvakken zoals Frans, Duits of Engels. Ondanks veel inzet blijven de resultaten achter. In dat geval volgt de volgende aanpak:

- » De eerste signalen worden besproken door de vakdocent(en).
- » We gebruiken een signalenlijst uit het Protocol Dyslexie VO om de problemen duidelijk in kaart te brengen.
- » Bij duidelijke aanwijzingen nemen we op school de DST (Dyslexie Screening Test) af. Dit is een korte test die helpt bij het inschatten of er een verhoogd risico is op dyslexie.

Bij voldoende aanwijzingen wordt de leerling, in overleg met ouders, verwezen naar een externe praktijk voor verder onderzoek. Een officiële dyslexieverklaring is alleen mogelijk als er voldaan is aan het criterium van didactische resistentie: dit houdt in dat er minstens een halfjaar intensieve begeleiding heeft plaatsgevonden op het gebied van technisch lezen en/of spelling, meerdere keren per week, inclusief oefening thuis.

Let op: deze begeleiding is geen taak van de school – hiervoor verwijzen wij door naar een externe praktijk.

Dyslexieonderzoek

Een officieel dyslexieonderzoek mag alleen worden uitgevoerd door een bevoegde psycholoog of orthopedagoog. Het Stella Maris College voert zelf geen onderzoek uit.

Wat wij wel doen:

- » Meedenken met ouders en leerlingen over de vervolgstappen.
- Indien nodig verwijzen de ondersteuningscoördinator of dyslexiecoach naar een erkende instantie.

Belangrijk: de kosten van een dyslexieonderzoek zijn voor rekening van de ouders/verzorgers.

De school werkt dus samen met ouders en leerling, maar de uiteindelijke verantwoordelijkheid voor het onderzoek en de financiering ervan ligt bij de ouders/verzorgers.